

Editoriaal

We zitten sociaal en politiek middenin een hete herfst. De roep naar een rechtvaardige verdeling van de offers om de crisis het hoofd te bieden klinkt luid. Aan de basis ligt een wijd verbreide verontwaardiging over het beleid van de nieuwe centrumrechtse regering die voor deze offers vooral in de richting van de werkende bevolking kijkt. De angst overheerst dat op deze manier steeds meer mensen in de armoede terecht dreigen te komen. Diezelfde regering, die zich op het punt van de herverdeling van maatschappelijke rijkdom zeer terughoudend opstelt, benadrukt anderzijds, met verwijzing naar maatregelen die de allerarmsten ontzien, dat het haar ernst is met de strijd tegen de armoede. Zoals Loïc Wacquant in *Paria's van de stad* opmerkt bewegen de reacties van de politieke en bestuurlijke apparaten op de problemen als gevolg van precarisering tussen criminaliseren en politiseren. Enerzijds worden armen doorheen de taal van het veiligheidsdiscours bestraffend tegemoet getreden. De 'strafstaat' stelt zich defensief en repressief tot doel de collateral damage van een bepaalde maatschappelijke orde onder controle te houden. Anderzijds gaat men via de politieke agenda een draagvlak zoeken om stelsels en voorzieningen die sociale en politieke rechten regelden af te bouwen of te heroriënteren. Dit is wat zich nu als armoedebestrijdingsbeleid in strikte zin aandient. Wacquant noemt dat "het opkalfateren van de bestaande voorzieningen van de verzorgingsstaat", met een stevig beroep op de verantwoordelijkheid van armen zelf. Het punt hier is dat beide pistes getuigen van een bepaalde visie op armoede. De criminaliserings- en politiseringspistes wortelen in een micro-sociaal denken dat armoede opvat als een maatschappelijk *gegeven*. De samenleving kijkt aan tegen armoede. Armen met hun specifieke kenmerken in hun al even kenmerkende wijken

van verstedelijkte gebieden staan buiten datgene wat als de normale samenleving wordt beschouwd. Deze dominante kijk op armoede wijst ook de weg naar hoe haar te bestrijden: de arme dient zich te integreren en de samenleving moet zich daartoe inclusief opstellen. Hoezeer ook het armoedebestrijdingsdiscours er tegenwoordig de nadruk op legt dat in deze strijd voor de arme een hoofdrol is weggelegd, toch lijkt vanuit deze kijk een paternalistische opstelling, waarbij hulp al gauw een gunst wordt, nauwelijks te vermijden. In het slechtste geval leidt de hedendaagse dominante kijk op armoedebestrijding zoals we aangaven tot een strijd en een kruistocht tegen de armen. Er is echter ook een opvatting over armoede en de aanpak ervan die kadert in een macro-sociaal denken over armoede in termen van een maatschappelijke *verhouding*. Tegenover een specifiek armoedebestrijdingsbeleid staat dan een algemeen sociaal beleid dat een rechtenbenadering voorstaat en (her)verdeling van maatschappelijke rijkdom beoogt door bestaande maatschappelijke structuren open te breken en nieuwe te creëren.

In dit nummer van *Opbouwwerk Brussel* hebben we een aantal bijdragen bijeengebracht die zich losjes bewegen rond het thema Solidariteit en solidaire structuren. Aan de basis lag een discussie over warme en koude solidariteit en de tegenstelling die sommigen tussen beide menen te zien. Geef je de arme die voor je staat een euro zodat hij zich een avondmaal bijeen kan harken of geef je de voorkeur aan het correct afdragen van belastingen zodat hem via de staat een vangnet geboden wordt waar hij niet om moet bedelen? Ziedaar wellicht te kort door de bocht de aanzet van de discussie. Feit is wel dat we in de huidige maatschappelijke context met zijn nadruk op

individuele schuld, zelfverantwoordelijk gedrag en overheidstekorten een verschuiving zien weg van een hulpverleningsmodel gebaseerd op collectieve solidariteit en onvoorwaardelijke sociale rechten naar een voor-wat-hoort-wat verhaal waarbinnen voor het lenigen van sociale noden opnieuw een grotere rol wordt toebedeeld aan de caritas. Men kan zich anderzijds moeilijk indenken dat ons huidige maar jammer genoeg tanende sociaal beschermingsmodel zo'n hoge vlucht had kunnen nemen, mocht het niet geschraagd geweest zijn door een onderstroom van solidariteitsgevoelens. Eerder dan mekaars tegenpolen, moet ergens een spreekwoordelijke kink in de kabel er voor gezorgd hebben dat beiden mekaar niet langer vanzelfsprekend oproepen. Op dit specifiek punt van de analyse moeten we het antwoord verder schuldig blijven. We gaan, zoals gezegd, vooral rond dit thema cirkelen.

We doen dit in een drietal bewegingen. In het huidige klimaat zorgt het fenomeen van de sociale onderbescherming voor steeds grotere ongerustheid. Welzijnszorg heeft er het jaarthema van haar campagne van gemaakt en als campagnepartner ruimen we daar inleidend graag plaats voor in. Onderbescherming is er altijd al geweest, maar uit de trends en evoluties in ons naoorlogs sociaal beschermingsmodel blijkt het urgente karakter ervan vandaag de dag. Vervolgens verplaatsen we onze aandacht naar het werkveld. Voor veel welzijnsorganisaties is onderbescherming voorwerp van grote zorg. Niet alleen groepen in hun geheel (zoals mensen zonder wettig verblijf) maar ook individuen daarbinnen vallen er aan ten prooi. Het verhaal

van Soufiane is illustratief voor de welhaast hallucinante wendingen die dossiers kunnen aannemen. We ronden dit eerste luik af met de voorstelling van een project waarin Brusselse OCMW's en de thuislozensector samenwerken om drempels tot sociale grondrechten weg te werken. Het tweede luik gaat dan dieper in op de relatie tussen caritas en structurele hulp. Uit de geschiedenis leren we dat deze laatste zich pas heel laat uit de eerste heeft geëmancipeerd. In het daarop volgend dubbelgesprek vernemen we meer over de beweegredenen van serviceorganisaties die fondsen verzamelen om acute noden te lenigen, een aanpak, zo blijkt, waar vaak veel vooroordelen rond bestaan. In het derde luik gaan we dieper in op het thema van kleinschalige sociale of maatschappelijke innovatie. Hierover hadden we een gesprek met professor Stijn Oosterlynck. Hij hield onlangs een pleidooi voor een nieuwe alliantie tussen het sociaal werk en de welvaartstaat: sociaal werk is structureel wanneer het sociale innovatie aan sociale rechten koppelt. Dergelijke alliantie dringt zich op vermits de welvaartstaat de enige is die (tot op zekere hoogte) de realisatie van deze rechten kan garanderen. We illustreren sociale innovatie voor zover ze inspeelt op 'nieuwe' noden aan de hand van twee Brusselse projecten. Een daarvan, Leeggoed, behoort als opbouwwerkproject tot de eigen stal. Als uitsmijter brengen we tenslotte uitgebreid verslag van een leeservaring. Wie de doctoraatsthesis van Stijn Suijs mocht lezen, zal ongetwijfeld met andere ogen naar de armoedebestrijding in Vlaanderen kijken. (ast.)